

APLIKAČNÉ PROBLÉMY DVOJKOĽAJNÉHO POSTIHU EXTRÉMIZMU V KONTEXTE OCHRANY SLOBODY PREJAVU A V KONTEXTE SUBSIDIARITY TRESTNEJ REPRESIE¹

APPLICATION PROBLEMS OF DOUBLE TRACK OF EXTREMISM IN THE CONTEXT OF THE PROTECTION OF FREEDOM OF SPEECH AND IN THE CONTEXT OF SUBSIDIARY CRIMINAL REPRESSION

Simona Ferenčíková², Bronislava Vinerová³

<https://doi.org/10.33542/SIC2024-1-04>

ABSTRAKT

Článok sa zaoberá problematikou postihovania extrémizmu normami trestného práva a normami správneho práva, a to v kontexte ochrany slobody prejavu a v kontexte subsidiarity trestnej represie. Autorky v súvislosti s právom na slobodu prejavu poukazujú na prípady jej zneužitia, ktoré sú postihované ako nenávistné prejavy. V tejto súvislosti sa zaoberajú aj otázkou primeraného a spravodlivého sankcionovania páchatel'a. Autorky ďalej na základe analýzy trestnoprávnej a administratívnoprávnej úpravy extrémizmu, ako aj na základe ich subsidiárneho vzťahu poukazujú na konkrétne aplikačné problémy, v dôsledku ktorých nedôjde k sankčnému postihu páchatel'a extrémistického konania. Záverom formulujú konkrétne návrhy na odstránenie nedostatkov súčasnej právnej úpravy postihovania extrémizmu.

ABSTRACT

The article deals with the issue of punishing extremism by the norms of criminal law and norms of administrative law, in the context of the protection of freedom of expression and in the context of the subsidiarity of criminal repression. In connection with the right to freedom of speech, the authors point to cases of its abuse, which are punished as hate speech. In this context, they also deal with the issue of adequate and fair sanctioning of the offender. Furthermore, based on the analysis of the criminal and administrative regulation of extremism, as well as on the basis of their subsidiary relationship, the authors point out specific application problems, as a result of which the perpetrator of extremist act will not be penalized. In conclusion, they formulate concrete proposals to eliminate the shortcomings of the current legislation on the punishment of extremism.

I. ÚVOD

Extrémizmus predstavuje negatívny celospoločenský a celosvetový fenomén, ktorý sa vzhľadom na zmenu spoločenských podmienok a vzhľadom na vývoj v rôznych oblastiach

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0333/23, Eliminácia rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie prostriedkami trestného práva.

² doc., JUDr., PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika
Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

³ Mgr., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika
Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

spoločenského života dynamicky rozvíja ako hrozba pre demokratickú spoločnosť, pre hodnoty garantované základným zákonom štátu. Extrémizmus však možno vnímať aj ako sociálno-patologickú kategóriu, ktorá môže rezultovať v páchanie závažnej protispoločenskej a protiprávnej činnosti.

V demokraticky vyspelých štátoch je základným účelom slobody prejavu ako ústavne garantovanej hodnoty na jednej strane prejať svoje myšlienky, pocity a názory slobodne, bez obavy z následného postihu, avšak na strane druhej sloboda prejavu nie je absolútna, a teda je možné, dokonca v niektorých prípadoch aj nevyhnutné, ju za splnenia ústavou stanovených podmienok obmedziť. Prípadoch obmedzenia slobody prejavu sú tzv. hate crimes, teda trestné činy z nenávisti ako špecifické typy trestných činov, ktoré sa tiahnu naprieč všetkými typmi extrémizmu. Osobitnú kategóriu trestných činov z nenávisti predstavujú tzv. verbálne ataky (hate speech), ktoré sú z hľadiska medzinárodného, ako aj v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) považované za zneužitie slobody prejavu.⁴

V tejto súvislosti možno poukázať na celkom odlišné chápanie a následné trestanie nenávistných prejavov, ktoré vykazuje americký model slobody prejavu. Podľa súčasne platnej a účinnej legislatívy sa totiž v USA rozlišuje medzi trestateľnými nenávistnými prejavmi a chránenými nenávistnými prejavmi. Regulácia nenávistných prejavov je prípustná vtedy, ak v konkrétnom kontexte nenávistné prejavy priamo spôsobujú určitú bezprostrednú, konkrétnu, vážnu ujmu, ktorú nemožno odvrátiť iným spôsobom.⁵ Možno konštatovať, že európsky model slobody prejavu je formalistickejší, nakoľko nenávistné prejavy sú považované za zneužitie slobody prejavu. V dôsledku takéhoto vnímania prichádza do úvahy ich trestnoprávny, prípadne administratívno-právny postih.

Z dôvodu postavenia trestného práva v právnom poriadku Slovenskej republiky ako *ultima ratio* do úvahy prichádza aj administratívno-právny postih extrémizmu. Jednotlivé skutky zodpovedajúce extrémistickým prejavom možno postihovať aj normami správneho práva. Takáto dvojkolajnosť možného postihu prejavov extrémizmu však v aplikačnej praxi vedie k istým problémom, v dôsledku ktorých môžu zostať určité konania páchatel'ov extrémistických skutkov bez sankčného postihu. Poukázať na aplikačné problémy dvojkolajnosti postihu extrémizmu, a to aj v kontexte slobody prejavu, je primárnym cieľom tohto príspevku. Autorky využijú pri spracovaní skúmanej problematiky diferencované metódy ako metódu deskriptívnu, analytickú, syntetickú, komparatívnu, ako aj metódu konkretizácie a generalizácie.

II. KONCEPČNÉ A PRÁVNE ASPEKTY EXTRÉMIZMU V PODMIENKACH SR

Základným dokumentom, ktorý definuje priority Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) v oblasti predchádzania a boja proti radikalizácii a extrémizmu, je Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024⁶ (ďalej len „Konceptia“), ktorej primárnym cieľom je presadzovať, obhajovať a brániť demokratický právny štát, jeho základné hodnoty a atribúty a apelovať na vytváranie silného demokratického a politického prostredia odmietajúceho akékoľvek prejavy extrémizmu a nenávistných prejavov založených na národnostnej, rasovej, etnickej, náboženskej alebo inej neznášanlivosti. V slovenskom právnom poriadku nie je pojem extrémizmu legálne definovaný. Definíciu extrémizmu poskytuje Konceptia. Podľa Konceptie extrémizmus označuje prejavy a konania vychádzajúce z postojov ideológie krajne vyhrotenej k princípom demokratického právneho štátu, ktoré priamo alebo v určitom časovom horizonte,

⁴ Rozhodnutie ESLP vo veci Erbakan proti Turecku sťažnosť (z 6. júla 2006, č. 59405/00); Rozhodnutie ESLP vo veci Pavel Ivanov proti Rusku (z 20. februára 2007, č.27100/03);Rozhodnutie ESLP vo veci Delfi AS proti Estónsku (z 16. júna 2015, č. 64569/09); Rozhodnutie ESLP vo veci Belkacem proti Belgicku (z 27. júna 2017, č. 34367/14).

⁵ REPIŠČÁKOVÁ, D.: Rozdielne prístupy ku slobode prejavu v kontexte výziev súčasnosti. In: KLUKNAVSKÁ, A. (ed.). Sloboda prejavu a pluralita názorov. Zborník príspevkov. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023. s. 108.

⁶ Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. [online] [cit. 29.11.2023] Dostupné na: <https://www.minv.sk.>>.

úmyselným verbálnym alebo fyzickým konaním pôsobia deštruktívne na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty s cieľom presadiť vlastné ideologické ciele. Koncepcia navyše uvádza aj charakteristické črty extrémizmu, medzi ktoré zaraďuje útok na systém základných práv a slobôd, snahu obmedziť a potlačiť výkon základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich skutočnou alebo domnelou príslušnosťou k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine alebo pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu alebo náboženské vyznanie. Na území SR sa pod pojmom extrémizmus rozumejú takmer výlučne prejavy pravicového extrémizmu, keďže tento je primárnou formou extrémizmu na našom území, avšak nie výlučnou.⁷ Uvedené potvrdzuje aj Analýza vývoja radikalizácie a extrémizmu v SR za roky 2015-2019.⁸

Kým Koncepcia rieši koncepčné a systémové aspekty extrémizmu, právne otázky extrémizmu upravujú konkrétne právne normy. Vstupom SR do Európskej únie (ďalej len „EÚ“) vyplynula pre SR z rámcového rozhodnutia Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva (ďalej len „Rámcové rozhodnutie“) povinnosť stíhať trestné činy extrémizmu. Rámcové rozhodnutie vymedzuje, ktoré úmyselné skutky treba považovať za trestné. Slovenský právny poriadok v prípade extrémizmu predstavuje dve roviny možnosti postihu páchatel'ov extrémizmu - administratívnoprávnu zodpovednosť podľa zákona o priestupkoch⁹ a trestnoprávnu zodpovednosť podľa Trestného zákona¹⁰. Táto dvojkolajnosť vyplýva predovšetkým zo subsidiárneho postavenia trestného práva vo vzťahu k iným právnym odvetviám v právnom poriadku Slovenskej republiky, v zmysle zásady subsidiarity trestnej represie.¹¹

Trestné činy extrémizmu sú úzko prepojené s otázkou slobody prejavu (vyjadrovania svojich názorov). EŠLP so sídlom v Štrasburgu vo svojej rozhodovacej činnosti konštatoval, že je nevyhnutné v demokratických spoločnostiach postihovať prejavy založené na netolerancii, podnecujúce a podporujúce alebo ospravedlňujúce nenávisť.¹² Expresívne nenávisťné prejavy nie sú chránené cez slobodu prejavu prostredníctvom Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).¹³ Nenávisťný prejav (z angl. *hate speech*) možno chápať ako verejný písomný, verbálny (ústny), grafický (kresba), zvukový (nahrávka) a audiovizuálny prejav (film, video), ktorý podnecuje, rozširuje, propaguje, ospravedlňuje nenávisť voči jednotlivcom alebo skupinám osôb pre ich pohlavie, národnosť, jazyk, náboženstvo, rasu, etnickú príslušnosť, farbu pleti, pôvod, sexuálnu orientáciu.¹⁴

Hate speech sa v SR rozširuje najmä prostredníctvom internetu; ako vyplýva z právoplatných trestných rozhodnutí najmä prostredníctvom sociálnej siete Facebook, a to aj napriek skutočnosti, že spoločnosť Meta má skutočne prepracovaný mechanizmus na nahlasovanie a odstraňovanie nenávisťných prejavov na sociálnych sieťach, do ktorého je zapojené veľké množstvo zamestnancov (okolo 10.000 po celom svete¹⁵), ale aj umelá

⁷ REPIŠČÁKOVÁ, D.: Historické aspekty právnej regulácie extrémizmu. In: Míľniky právneho vývoja v Európe po prvej svetovej vojne. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 123.

⁸ Analýza vývoja radikalizácie a extrémizmu v Slovenskej republike za roky 2015-2019. [online]. [citované 3.01.2024]. Dostupné na: <<https://www.minv.sk/?zakladne-dokumenty-3&subor=395761>>.

⁹ Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹⁰ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

¹¹ IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2021. s. 30.

¹² Rozhodnutie EŠLP vo veci Erbakan proti Turecku sťažnosť (z 6. júla 2006, č. 59405/00).

¹³ STRÉMY, T. - KURILOVSKÁ, L. et al.: Trestný zákon. Komentár. II. zväzok. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022. s. 1351.

¹⁴ STRÉMY, T. - KURILOVSKÁ, L. et al.: Trestný zákon. Komentár. II. zväzok. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022. s. 1355.

¹⁵ Human Rights Watch. Germany: Flawed Social Media Law [online]. Dostupné na: <<https://www.hrw.org/news/2018/02/14/germany-flawed-social-media-law>> citované podľa : REPIŠČÁKOVÁ, D.:

inteligencia¹⁶. Internet využíva extrémistická scéna okrem šírenia nenávistných prejavov aj na tvorbu a šírenie zavádzajúcich informácií (dezinformácií), falošných správ či konšpiračných teórií. Extrémistické skupiny sa snažia pôsobiť na verejnosť prostredníctvom sociálnych sietí, ale aj prostredníctvom voľnočasových športových a záujmových klubov (napr. skupiny zamerané na bojové umenia, hudobné skupiny).¹⁷

1. Vymedzenie slobody prejavu a jej obmedzenia na medzinárodnej a vnútroštátnej rovine

Právo na slobodu prejavu na medzinárodnej úrovni garantuje čl. 10 Dohovoru, ktorého signatárom je aj SR. Podľa čl. 10 Dohovoru má každý právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory, prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Štáty však môžu vyžadovať udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam. Právo na slobodu prejavu na vnútroštátnej úrovni garantuje čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava SR“¹⁸). Ústava SR výkon tejto slobody priznáva každému. Sloboda prejavu sa uplatňuje *ex constitutione*. Nepotrebuje zákonnú konkretizáciu na uplatňovanie.¹⁹

Podľa čl. 26 ods. 2 Ústavy SR má každý právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, právo slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Formy slobody prejavu sú uvedené demonštratívne. Slobodu prejavu možno vyjadriť aj konkludentne, napríklad mlčaním, fotografiou, animáciou, znakmi, šiframi, symbolmi, melódiami, zvukmi, použitím zvukových a vizuálnych záznamov, prenosom zvuku a obrazu vysielaním, prenosom počítačovej siete, dátovými nosičmi, úložiskami. Môže ísť aj o symbolické prejavy ako forma obliekania, účes, tetovanie, prezentovanie znakov, čísel, gestikuláciu či mimiku. Ústavnú ochranu požíva akákoľvek forma prejavu slobody, avšak nejde o ochranu absolútnu.

Slobodu prejavu je možné za splnenia ústavou stanovených podmienok obmedziť. Podľa čl. 26 ods. 4 Ústavy SR slobodu prejavu možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. Možnosť obmedzenia slobody prejavu je nevyhnutná. Ústava SR totiž zakotvuje aj iné ľudské práva a slobody, ktoré sa môžu dostať do konfliktu s právom na slobodu prejavu (napr. právo na ochranu súkromia, právo na ochranu dobrej povesti). Sloboda prejavu každého človeka končí tam, kde sa začína právo iného a nemôže byť zneužitá na zásah do práv iných osôb. Z tejto premisy vychádza aj Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ÚS SR“): „*Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, dokiaľ uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného práva alebo slobody.*“²⁰

Aj Dohovor v čl. 10 ods. 2 stanovuje dôvody obmedzenia slobody prejavu, keďže jej výkon zahŕňa aj povinnosti aj zodpovednosť, ale Dohovor v porovnaní s Ústavou SR upravuje viac dôvodov obmedzenia slobody prejavu. Ústava SR ani Dohovor neposkytujú štátu neobmedzený priestor na uváženie, v prospech akého štátom proklamovaného verejného záujmu štát obmedzí

Rozdielne prístupy ku slobode prejavu v kontexte výziev súčasnosti. In: KLUKNAVSKÁ, A. (ed.). Sloboda prejavu a pluralita názorov. Zborník príspevkov. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023. s. 109.

¹⁶ How Facebook uses super-efficient AI models to detect hate speech [online]. Dostupné na: <<https://ai.facebook.com/blog/how-facebook-uses-super-efficient-ai-models-to-detect-hate-speech/>>> citované podľa: REPIŠČÁKOVÁ, D.: Rozdielne prístupy ku slobode prejavu v kontexte výziev súčasnosti. In: KLUKNAVSKÁ, A. (ed.). Sloboda prejavu a pluralita názorov. Zborník príspevkov. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023. s. 109.

¹⁷ Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, [online] [cit. 29.11.2023] s. 6 Dostupné na: <<https://www.minv.sk.>>.

¹⁸ Sloboda prejavu je zaručená v čl. 26 ÚSR, v II. hlave : Základné práva a slobody, v 3. oddieli : Politické práva spolu s právom na informácie.

¹⁹ OROSZ, L. et al. : Ústava Slovenskej republiky: Komentár zväzok I. Základné princípy a ľudské práva. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021.s. 262.

²⁰ PL.ÚS 7/96, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1997. Košice: Ústavný súd SR, 1998, s. 20.

slobodu prejavu. Také uváženie štátu sa vykonáva pod dohľadom súdnych orgánov: ÚS SR a ESLP. „*Tento dohľad zahŕňa otázku, či bolo uvedené obmedzenie slobody prejavu legálne, legitímne a nevyhnutné a dohľad pokrýva tak oblasť legislatívy, ako aj jej aplikáciu v praxi predovšetkým prostredníctvom súdov.*“²¹ Uvedené podmienky: legalita, legitimita a nevyhnutnosť potvrdzuje aj rozhodovacia prax ÚS SR nálezom sp. zn. II. ÚS 184/2015 zo dňa 11. novembra 2015. Tieto podmienky sú identické s podmienkami podľa čl. 10 Dohovoru a ich naplnenie je štandardným testom v konaní pred ÚS SR, ako aj pred ESLP.²²

Obmedzenie slobody prejavu môže byť predbežné alebo následné. V oboch prípadoch musí byť realizované ústavne akceptovateľným spôsobom. Trestnoprávny základ pre obmedzenie slobody prejavu predstavuje Trestný zákon. V danom prípade sa jedná o následné obmedzenie slobody prejavu. Ku skutkovým podstatám trestných činov, ktoré určujú zákonné obmedzenie slobody prejavu, môžeme *in concreto* zaradiť: § 337 podnecovanie; § 360 nebezpečné vyhrážanie; § 361 šírenie poplašnej správy; § 373 ohováranie; § 422 prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd; § 422d popieranie a schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti; § 423 hanobenie rasy, národa a presvedčenia; § 424 podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti. Prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd; popieranie a schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti; hanobenie rasy, národa a presvedčenia; podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti sú v trestnoprávnej úprave SR zaradované medzi trestné činy extrémizmu. V užšom kontexte ich možno zaradiť do kategórie hate speech, teda do kategórie nenávistných verbálnych trestných činov, ktoré predstavujú zneužitie práva na slobodu prejavu. Z tohto dôvodu môže byť toto právo obmedzené a jeho zneužitie sankcionované.

V dôsledku rozhodovacej činnosti ESLP sa presadzuje princíp brániacej sa demokracie (militant democracy) vo forme aktívneho preventívneho zásahu proti tzv. nenávistným prejavom.²³ Brániaca sa demokracia je politickým modelom zlučiteľným s Dohovorom. Podstatný je rozumný kompromis medzi slobodami jednotlivcov a obmedzeniami prijatými na obranu demokratického systému.²⁴ Mnohé demokratické štáty implementovali princípy tejto „obranyschopnej demokracie“ do svojich právnych poriadkov. Ony zdôvodňujú obmedzovanie slobody prejavu v prípade nenávistných prejavov, najmä na účely ochrany demokratických inštitúcií.²⁵ Hodnotová orientácia našej demokracie vychádza už z preambuly Ústavy SR, ako aj z preambuly Listiny základných práv a slobôd, z ktorých jednoznačne vyplýva, že SR je vybudovaná na zásadách zodpovedajúcich princípom brániacej sa demokracie. Podľa týchto preambúl je potrebné vykladať celý právny poriadok SR, pričom odkazy na obranyschopné mechanizmy majú normatívnu silu a môžu, resp. musia byť zohľadňované pri reakcii na

²¹ OROSZ, L. et al. : Ústava Slovenskej republiky: Komentár zväzok I. Základné princípy a ľudské práva. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. s. 278.

²² MENCEROVÁ, I.: Ochrana spoločnosti pred nenávistnými prejavmi ako dôvod obmedzenia slobody prejavu. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019, s. 263.

²³ Rozsudok Špecializovaného trestného súdu, sp. zn. 2T/31/2019 zo dňa 16.12.2019.

²⁴ HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI Wolters Kluwer ČR, 2008, s. 246. citované podľa: MENCEROVÁ, I. Ochrana spoločnosti pred nenávistnými prejavmi ako dôvod obmedzenia slobody prejavu. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019, s. 257.

²⁵ WILFING, P.: Nenávistné prejavy a extrémizmus v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva. Banská Bystrica: VIA IURIS, 2017, s. 14. citované podľa: MENCEROVÁ, I. Ochrana spoločnosti pred nenávistnými prejavmi ako dôvod obmedzenia slobody prejavu. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019, s. 257.

extrémistické prejavy.²⁶ V našej histórii je však možné nájsť viacero prípadov, kedy bola demokracia zneužitá jej nepriateľmi k získaniu moci, keďže sa nedokázala ubrániť sama.²⁷

Z judikatúry ESLP pre štáty Dohovoru závazne vyplýva dôležitý normatívny princíp pre vnútroštátnu tvorbu a aplikáciu legislatívy týkajúcej sa nenávistného prejavu – princíp, že nie je možné každý prípad nenávistného prejavu automaticky zakázať či legitímne obmedziť len preto, že vzbudzuje obavy z netolerancie. Na jeho obmedzenie nestačí, že ho umožňuje zákon a je ním sledovaný uznaný legitímny dôvod. Ešte stále môže dôjsť k porušeniu čl. 10 Dohovoru, ak sa nepreukáže, že prijaté opatrenie bolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.²⁸ ESLP opakovane zdôraznil, že aj keď sloboda prejavu môže byť za výnimočných okolností obmedzená, tieto okolnosti musia byť interpretované reštriktívne a potreba akýchkoľvek obmedzení musí byť presvedčivo preukázaná. Nález ÚS SR č. 38/2019 Z. z. naznačuje, že je potrebné uvažovať aj o subtilnejších formách reakcie na nenávisť a opakovane upozorňuje na nutnosť koncepčnej práce pri novelách Trestného zákona a zdržanlivosť k trestnoprávnej represii.²⁹

III. TRESTNOPRÁVNE ASPEKTY EXTRÉMIZMU

V súlade so zásadou *nullum crime sine lege* sú všetky trestné činy extrémizmu vymedzené v slovenskom Trestnom zákone. Vo všeobecnej časti Trestného zákona sú definované pojmy extrémistická skupina (ako kvalifikačný pojem a znak kvalifikovanej skutkovej podstaty), extrémistický materiál (ako pojmový znak skutkovej podstaty) a v § 140a TZ sú enumerované trestné činy extrémizmu: *trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd; trestný čin prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd; trestný čin výroby extrémistického materiálu; trestný čin rozširovania extrémistického materiálu; trestný čin prechovávanía extrémistického materiálu; trestný čin popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti; trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia; trestný čin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti; trestný čin apartheidu a diskriminácie skupiny osôb; trestný čin spáchaný z osobitného motívu podľa § 140 písm. e) Trestného zákona.*

V osobitnej časti Trestného zákona sú skutkové podstaty trestných činov extrémizmu upravené v XII. Hlave s názvom „*Trestné činy proti mieru, proti ľudskosti, trestné činy terorizmu, extrémizmu a trestné činy vojnové*“. Jednotlivé prejavy extrémizmu teda možno vymedziť/ definovať pomocou pojmových znakov skutkových podstat týchto trestných činov.³⁰ Trestné činy extrémizmu sú vo všeobecnosti zamerané na ochranu spoločnosti, hodnôt spoločnosti či základných práv a slobôd pred extrémizmom. Páchateľom extrémistického trestného činu môže byť trestne zodpovedná fyzická osoba, ale aj trestne zodpovedná právnická osoba. Skutkové podstaty trestných činov extrémizmu sú z hľadiska konštrukcie skutkovej podstaty vzhľadom na zavinenie úmyselnými trestnými činmi. Trestné činy extrémizmu sa logicky navzájom odlišujú v objektívnej stránke, vzhľadom na ktorú predstavujú diferencované typy konania a správania zamerané na útok či obmedzovanie základných práv a slobôd.

²⁶ VÝBORNÝ, Š.: *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 46. citované podľa: REPIŠČÁKOVÁ, D.: *Historické aspekty právnej regulácie extrémizmu*. In: *Míľniky právneho vývoja v Európe po prvej svetovej vojne*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 131.

²⁷ *Prípady zneužitia demokracie v našej histórii za účelom získania moci bližšie popisuje REPIŠČÁKOVÁ, D.: Historické aspekty právnej regulácie extrémizmu*. In: *Míľniky právneho vývoja v Európe po prvej svetovej vojne*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 122-123.

²⁸ FRIDRICH, B. et al.: *Ústavné garancie ľudských práv*. Bratislava: PraF UK, 2013, s. 222. citované podľa: MENCEROVÁ, I.: *Ochrana spoločnosti pred nenávistnými prejavmi ako dôvod obmedzenia slobody prejavu*. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). *Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu*. Praha: Leges, 2019, s. 262.

²⁹ MENCEROVÁ, I.: *Ochrana spoločnosti pred nenávistnými prejavmi ako dôvod obmedzenia slobody prejavu*. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). *Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu*. Praha: Leges, 2019, s. 268.

³⁰ POLÁK, P.: *Extrémizmus a možnosti jeho kontroly podľa legislatívy Európskej únie*. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). *Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu*. Praha: Leges, 2019, s. 280.

Odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov extrémizmu zabezpečuje orgán - Národná jednotka boja proti terorizmu a extrémizmu (patrí pod Národnú kriminálnu agentúru, tzv. NAKA³¹). Oprávnenia prokurátora v rámci trestného stíhania páchatel'ov extrémizmu vykonáva Úrad špeciálnej prokuratúry (dozor nad zachovávaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní; podanie obžaloby alebo návrhu dohody o vine a treste na Špecializovaný trestný súd). Od 1. januára 2018 je na Úrade špeciálnej prokuratúry zriadené Oddelenie extrémistickej kriminality³² zamerané na trestnoprávny boj s extrémistickou kriminalitou. Extrémizmus patrí do vecnej pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu³³. Dôvodom tohto stavu podľa odbornej spisby je skutočnosť, že extrémistické trestné činy sú považované za vysoko závažné. Významnú úlohu pri objasňovaní trestných činov extrémizmu vrátane hate crimes a hate speech zohrávajú znalci v znaleckom odbore s názvom „Spoločenské a humanitné vedy“ (v súčasnosti zapísaní len 3 znalci).

Trestné činy z nenávisťi sú trestné činy spáchané s motívom zaujatosti. Práve tento motív odlišuje trestné činy z nenávisťi od iných trestných činov. Trestný čin z nenávisťi nie je jeden konkrétny trestný čin. Môže ísť o zastrašovanie, vyhrážanie, poškodzovanie majetku, ublíženie na zdraví, vraždu alebo iný trestný čin.³⁴ Slovenský Trestný zákon nedefinuje trestný čin z nenávisťi, avšak v § 140 písm. e) upravuje osobitný motív. Tento zahŕňa všetky trestné činy motivované nenávisťou voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie.³⁵

Už bolo uvedené, že postavenie trestného práva v slovenskom právnom systéme je chápané ako prostriedok poslednej inštancie, čo je prejavom zásady subsidiarity trestnej represie. Trestný postih za protiprávne konanie prichádza do úvahy až ako posledná možnosť. Protiprávne konanie menej závažné ako trestný čin možno postihnúť normami správneho práva. Protiprávneho konania, a to aj extrémistického trestného činu sa môže dopustiť nielen fyzická osoba, ale aj právnická osoba, keďže rámcové rozhodnutie 2008/913/SVV stanovilo štátom povinnosť zaviesť aj zodpovednosť právnických osôb za v ňom uvedené konania a navrhnúť aj sankcie pre právnické osoby.³⁶ SR si uvedenú povinnosť splnila prijatím zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1.7.2016 (ďalej len „TZPO“).

V súlade s tzv. minimálnym modelom - *Limited Criminal Liability* môže byť právnická osoba stíhaná ako páchatel' trestného činu len za taxatívne vymedzené trestné činy, čo je súčasne v súlade so zásadou trestnej zodpovednosti právnickej osoby za zákonom ustanovených podmienok. Katalóg trestných činov právnických osôb v § 3 TZPO zohľadňuje medzinárodné záväzky SR a záväzky vyplývajúce z členstva v EÚ, pričom do uvedeného katalógu sú zaradené aj všetky trestné činy extrémizmu.

Právnická osoba však môže byť trestne zodpovedná rovnako za verbálne nenávisťné trestné činy, tzv. hate speech. Do úvahy prichádza trestný postih za extrémistické trestné činy: prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd; popieranie a

³¹ Národná kriminálna agentúra. [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné na : <<https://www.minv.sk/?NAKA>>.

³² Úrad špeciálnej prokuratúry. [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné na : <<https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/urad-specialnej-prokuratury-usp/>>.

³³ Špecializovaný trestný súd. [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné na : <https://obcan.justice.sk/infosud/-/infosud/reg-detail/sud/sud_170>.

³⁴ OBSE, ODIHR, 2022. Hate crime laws: A practical guide. 2nd edition [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné z : <<https://www.osce.org/odihr/36426?download=true>>, s. 16.

³⁵ BENEDEKOVÁ, D.: Trestné činy z nenávisťi (hate crimes). In: MARKOVÁ, V., LIPTÁK, A., eds. Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 11. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2023, s. 22.

³⁶ POLÁK, P.: Extrémizmus a možnosti jeho kontroly podľa legislatívy Európskej únie. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019, s. 287.

schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskej rase, národa a presvedčenia; podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti.³⁷

Zo Správy o činnosti Úradu Špeciálnej prokuratúry a poznatky Úradu Špeciálnej prokuratúry o stave zákonnosti za rok 2021 vyplýva, že za trestné činy extrémizmu bola odsúdená jedna právnická osoba, *in concreto* za trestný čin výroby extrémistického materiálu podľa § 422a Tr. zák.³⁸

Rovnako z lustrácie judikatúry všeobecných súdov SR vyplýva, že počet trestných konaní vedených proti právnickým osobám za trestné činy extrémizmu je takmer nulový, na základe čoho možno konštatovať, že páchatelmi trestných činov extrémizmu sú takmer vo všetkých prípadoch fyzické osoby. Najčastejšie páchanými trestnými činmi extrémizmu sú trestný čin prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 TZ (26 páchatel'ov); trestný čin rozširovania extrémistických materiálov podľa § 422b TZ (21 páchatel'ov); trestné činy rôzneho druhu: násilné, verbálne, proti poriadku vo verejných veciach a iné spáchané s osobitným nenávisným motívom podľa § 140e TZ (16 páchatel'ov).³⁹

IV. ADMINISTRATÍVNOPRÁVNE ASPEKTY EXTRÉMIZMU

Priestupky extrémizmu boli zaradené do zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“) s účinnosťou od 1. februára 2014.

Systematicky je tento priestupok zaradený pod kategóriu priestupkov proti verejnému poriadku. Dôvodová správa⁴⁰ uvádza, že týmto spôsobom slovenská právna úprava reagovala na nedostatok v podobe neexistencie priestupku extrémizmu. Dôsledkom neexistencie jeho úpravy bolo, že protiprávne konania vykazujúce znaky extrémizmu nemohli byť z hľadiska priestupkového práva vôbec postihované. Uvedené bolo možné chápať ako negatívum, keďže menej závažné formy protiprávneho konania v tomto smere boli postihované ako trestné činy, čo mohlo byť považované za neprimerane prísne, alebo vôbec, čo je taktiež neakceptovateľné voči prejavom extrémizmu.⁴¹

Normatívne sú upravené v § 47a zákona o priestupkoch ako samostatné štyri skutkové podstaty priestupkov extrémizmu. Predmetné ustanovenie predstavuje kombináciu viacerých skutkových podstát, ktorých naplnenie zakladá možnosť vyvedenia zodpovednosti za priestupok extrémizmu. Predmetom priestupkového konania budú najmä verbálne a grafické konania menej závažnej povahy smerujúce primárne alebo aj sekundárne proti základným ľudským právam.⁴²

Skutkové podstaty priestupkov sú, rovnako ako skutkové podstaty trestných činov, tvorené štyrmi obligatónnymi znakmi, ktoré musia byť naplnené pre vyvedenie administratívnoprávnej zodpovednosti (subjekt, subjektívna stránka, objekt a objektívna stránka). Subjektom

³⁷ § 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb.

³⁸ Správa o činnosti Úradu Špeciálnej prokuratúry a poznatky Úradu Špeciálnej prokuratúry o stave zákonnosti za rok 2021, s 27 [online] [citované 12.12.2023]. Dostupné na: <<https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-o-cinnosti-uradu-specialnej-prokuratury-a-poznatky-uradu-specialnej-prokuratury-o-stave-zakonnosti-za-rok-2021/>>: z uvedenej správy možno poukázať na dôležitý fakt, a to, že „k naplneniu obligatórnej stránky pričítateľnosti trestného činu výroby extrémistických materiálov podľa 422a TZ právnickej osobe dochádza konaním fyzickej osoby podľa § 4 ods. 1 písm. a) až c) TZPO spôsobom, že vyrába alebo sa podieľa na výrobe extrémistického materiálu v mene právnickej osoby, v jej prospech alebo v rámci jej činnosti alebo jej prostredníctvom. Nie je pritom rozhodujúce, či táto osoba vie, že vyrába alebo sa podieľa na výrobe extrémistického materiálu.“

³⁹ Správa o činnosti Úradu Špeciálnej prokuratúry a poznatky Úradu Špeciálnej prokuratúry o stave zákonnosti za rok 2021, s. 27 [online] [citované 12.12.2023]. Dostupné na: <<https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-o-cinnosti-uradu-specialnej-prokuratury-a-poznatky-uradu-specialnej-prokuratury-o-stave-zakonnosti-za-rok-2021/>>.

⁴⁰ Dôvodová správa k návrhu zákona zákonu č. 1/2014 o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým boli zavedené priestupky extrémizmu. [online] [citované 14.12.2023]. Dostupné na: <<https://www.epi.sk/dovodova-sprava/Dovodova-sprava-k-zakonu-c-1-2014-z-z.htm>>.

⁴¹ SREBALOVÁ, M. et al.: Zákon o priestupkoch. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 217-218.

⁴² SREBALOVÁ, M. et al.: Zákon o priestupkoch. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 219-220.

priestupkov extrémizmu môže byť ktorákoľvek a iba fyzická osoba, ktorá spĺňa podmienky veku a pričítanosti v zmysle § 5 ods. 1 a ods. 2 zákona o priestupkoch (všeobecný subjekt). Vznik priestupkovej zodpovednosti je na rozdiel od trestnej zodpovednosti naviazaný na dovŕšenie pätnásteho roku veku. Na naplnenie subjektívnej stránky priestupku extrémizmu stačí zavinenie z nedbanlivosti, nakoľko ustanovenie § 3 zákona o priestupkoch vyžaduje úmyselné zavinenie len v prípadoch, ak je to výslovne stanovené v príslušnej skutkovej podstate priestupku. Priestupkový zákon je v otázke zavinenia páchatel'a miernejší ako Trestný zákon, kde sa prezumuje úmyselné zavinenie. V niektorých prípadoch však zákonodarca na spáchanie priestupku extrémizmu vyžaduje úmysel. Úmysel sa vyžaduje na spáchanie niektorých priestupkov vymedzených v § 47a ods. 1 písm. c) zákona o priestupkoch.⁴³ Objektívna stránka priestupkov extrémizmu spočíva v konaní páchatel'a uvedenom v ustanovení § 47a ods. 1 písm. a) až d) zákona o priestupkoch. Objektom priestupkov extrémizmu je ochrana verejného poriadku pred extrémizmom.

Súbeh priestupku podľa § 47a ods. 1 zákona o priestupkoch s trestným činom extrémizmu je vylúčený.⁴⁴ Trestný zákon vychádza z formálneho chápania trestného činu, pričom výnimku z uvedeného chápania predstavuje tzv. materiálny korektív. Materiálny korektív možno považovať za pomyselný „most“ k priestupkom. Zákon o priestupkoch vychádza z materiálneho chápania deliktov.⁴⁵ Cieľom právnej úpravy priestupkov extrémizmu pri ich etablovaní bolo podchytiť tie prejavy, ktoré by v rámci trestného konania boli skončené odmietnutím trestného oznámenia, prípadne zastavením trestného stíhania s poukazom na materiálny korektív. Na mysli sa majú také protiprávne konania, ktorých závažnosť by nepostačovala na naplnenie skutkovej podstaty niektorého z trestných činov extrémizmu. Z pohľadu verejného záujmu na potlačaní prejavov extrémizmu je dôležité, aby aj tieto menej závažné formy protiprávneho konania boli postihované (v priestupkovom konaní).⁴⁶

Pri vyvodzovaní zodpovednosti za priestupok sa v niektorých prípadoch musí aplikovať zásada zákazu dvojitého pričítania *ne bis in idem* analogicky podľa § 38 ods. 1 TZ.⁴⁷

Priestupky extrémizmu prejednávajú orgány Policajného zboru, aj v blokovanom konaní. Horná hranice pokuty je stanovená vo výške 500,- EUR. Relatívne široký priestor na úvahu orgánu o konkrétnej výške pokuty preto bude musieť správny orgán riadne odôvodniť v rozhodnutí o priestupku. Domnievame sa, že tento široký priestor na správnu úvahu je odôvodnený a umožňuje správnomu orgánu zohľadniť všetky špecifiká konkrétneho prípadu.⁴⁸ Možno konštatovať, že v danom prípade sa akcentuje aplikácia individuálneho prístupu, správna individualizácia protiprávneho konania a jeho trestania.

Z priestupkov extrémizmu sú vylúčené historické a dobové oblečenie, ktoré sa využíva pri kultúrnych podujatiach, modelárske súťaže, edukačné výstavy, cieľom ktorých nie je podpora názorov alebo ideológií, ktorých obsahom je potlačanie základných ľudských práv a slobôd.⁴⁹ Vzhľadom na to, že priestupky možno všeobecne spáchať už z nedbanlivosti, domnievame sa, že uvedené by malo nájsť svoje vyjadrenie aj priamo v texte zákonného ustanovenia § 47a zákona o priestupkoch a nielen v dôvodovej správe.⁵⁰

⁴³ Bližšie pozri SREBALOVÁ, M. et al.: Zákon o priestupkoch. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 220.

⁴⁴ KOŠIČIAROVÁ, S.: Zákon o priestupkoch. Podrobný komentár s judikatúrou. Praha: Leges, 2021 s. 384.

⁴⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 5/2017-117 z 9. januára 2019.

⁴⁶ Dôvodová správa k návrhu zákona zákonu č. 1/2014 o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým boli zavedené priestupky extrémizmu. [online] [citované 14.12.2023]. Dostupné na: <<https://www.epi.sk/dovodova-sprava/Dovodova-sprava-k-zakonu-c-1-2014-z-z.htm>>.

⁴⁷ KOŠIČIAROVÁ, S.: Zákon o priestupkoch. Podrobný komentár s judikatúrou. Praha: Leges, 2021 s. 385.

⁴⁸ Bližšie pozri SREBALOVÁ, M. et al.: Zákon o priestupkoch. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 225.

⁴⁹ POTASCH, P. et al.: Zákon o priestupkoch. Veľký komentár. Bratislava: Eurokódex, 2016.

⁵⁰ Bližšie pozri SREBALOVÁ, M. et al.: Zákon o priestupkoch. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 221.

V. APLIKAČNÉ PROBLÉMY POSTIHOVANIA EXTRÉMIZMU SÚVISIACE SO SUBSIDIARIOTU TRESTNÉHO PRÁVA

Subsidiarita trestnej represie sa prejavuje aj vo vzťahu k uplatňovaniu tzv. materiálneho korektívu. Posudzovanie a postihovanie skutku sa z dôvodu nepatrnej alebo malej závažnosti (pri mladistvých páchatel'och) presunie z roviny trestného práva do roviny správneho práva. Ideálna je situácia, ak prečin ako kategória trestného činu má svoj ekvivalent v správnom práve ako priestupok alebo iný správny delikt. V takomto prípade dochádza k postihnutiu protiprávneho konania zo strany štátu v procese administratívneho trestania, ktoré predstavuje pri vízii snahy dôsledného spravovania adresátov vrchnostenskej regulácie neoddeliteľnú súčasť postupov vo verejnej správe.⁵¹ Problém nastáva, ak prečin ako kategória trestného činu podľa trestného práva nemá svoj ekvivalent v správnom práve ako správny delikt, užšie ako priestupok. Uvedený problém sa týka aj prečinov extrémizmu. Nie každý extrémistický prečin má svoj ekvivalent v rovine správneho práva ako priestupok extrémizmu.

Na základe analýzy súčasnej právnej úpravy prečinov extrémizmu podľa Trestného zákona a priestupkov extrémizmu podľa zákona o priestupkoch možno vyvodiť nasledujúci záver. Priestupok podľa § 47a ods. 1 písm. a) zákona o priestupkoch je subsidiárny k trestnému činu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 TZ (zaradovaného pod hate speech) alebo k trestnému činu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b TZ, ktoré sú v základných skutkových podstatách prečinmi.⁵²

Podľa § 422 ods. 1 TZ je trestne zodpovedný ten, kto verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom, najmä používaním zástav, odznakov, rovnošiat alebo hesiel, prejavuje sympatie k skupine, hnutiu alebo ideológii, ktorá smeruje alebo v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, alebo ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť. Prejav sympatie je potrebné vykladať ako také konanie, ktorým niekto vyjadruje svoj kladný vzťah k určitej okolnosti, udalosti, osobe, veci, pričom takéto konanie môže byť aktívne alebo pasívne. *Vojtuš* vo vzťahu k pojmu „prejav sympatie“ uvádza, že „na účely § 422 TZ treba pod ním rozumieť vyjadrenie náklonnosti a pozitívneho vzťahu, či obdivu ku skupine, hnutiu alebo ideológii uvedenej v § 422 ods. 1 TZ, avšak na rozdiel od podpory, či propagácie skupiny, hnutia alebo ideológie podľa § 421 TZ, bez úmyslu získavať skupine, hnutiu alebo ideológii ďalších prívržencov alebo posilňovať ich pozíciu.“⁵³ Objektívna stránka priestupku podľa § 47a ods. 1 zákona o priestupkoch nezahŕňa také konanie, ktoré vykazuje snahu získavať skupine, hnutiu alebo ideológii ďalších prívržencov alebo posilňovať ich pozíciu. Vzhľadom na vyššie uvedené možno vyvodiť aj ďalší výsledok, a sice že trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 TZ nekorešponduje so žiadnou skutkovou podstatou priestupku extrémizmu.⁵⁴

Prejav sympatie podľa § 422 TZ musí byť vykonaný verejne, aby bolo možné vyvodiť páchatel'ovi trestnoprávnu zodpovednosť. Verejne bude prejav vykonaný, keď sa ho páchatel' dopustí pred viac ako dvoma súčasne prítomnými osobami. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 7Tdo/634/2011, zo dňa 24.8.2011, je trestný čin spáchaný verejne vtedy, ak je spáchaný pred viac ako dvoma súčasne prítomnými osobami, pričom musí ísť o osoby odlišné od páchatel'a; páchatel' sa nemôže dopustiť trestného činu verejne pred osobami, ktoré sa tohto konania dopúšťajú s ním, t. j. fakticky pred spolupáchatel'mi. Za použitia argumentu *a contrario* nepôjde o verejný prejav sympatie, hoci by sa ho páchatel'

⁵¹ TOMAŠ, L.: Interpretačné nejasnosti súvisiace s možnosťou uzavretia zmluvy v priestupkovom konaní (ešte jeden príspevok do diskusie). In: Právny obzor. Roč. 106. č. 3 (2023), s. 251.

⁵² VINEROVÁ, B.: Vzťah administratívno-právnej a trestnoprávnej úpravy extrémizmu. In: ŤAŽKÁ, V. : Míľniky práva v stredo európskom priestore 2023. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2023. s. 503.

⁵³ VOJTUŠ, F.: Zverejnenie extrémistického materiálu na internete - prejav sympatie alebo rozširovanie? In: Zo súdnej praxe. Roč. 27. č. 5 (2022).

⁵⁴ VINEROVÁ, B.: Vzťah administratívno-právnej a trestnoprávnej úpravy extrémizmu. In: ŤAŽKÁ, V. : Míľniky práva v stredo európskom priestore 2023. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2023. s. 504.

dopustil pred troma (viac ako dvoma) súčasne prítomnými osobami, ktorý by sa dopúšťali rovnakého konania ako páchatel', napríklad by spoločne s páchatel'om „hajlovali“.

Priestupok extrémizmu podľa § 47a ods. 1 písm. b) zákona o priestupkoch pôsobí subsidiárne k prečinu hanobenia rasy, národa a presvedčenia podľa § 423 TZ (zaradovaného pod hate speech). Uvedené vyplýva z uznesenia Krajského súdu v Trenčíne, sp. zn. 2To/21/2018, zo dňa 11.10.2018. Podľa § 423 TZ je trestne zodpovedný ten, kto verejne hanobí niektorý národ, jeho jazyk, niektorú rasu alebo etnickú skupinu, alebo skupinu osôb alebo jednotlivca pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania. „Hanobením sa rozumie subjektívny verbálny alebo neverbálny prejav, ktorým páchatel' hrubo uráža, resp. hrubo znevažuje (znižuje vážnosť), potupuje alebo zosmiešňuje niektorý národ, jeho jazyk, niektorú rasu alebo etnickú skupinu, alebo jednotlivca alebo skupinu osôb pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, farbu pleti, pôvod rodu, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania. Nejde o hanobenie, ak sa len konštatuje objektívne existujúci fakt, ktorý môže vyvolať negatívne reakcie (napr. národ, ktorý nemá demokratickú tradíciu, alebo jazyk, ktorý je primitívny).“⁵⁵

V uznesení zo dňa 11.10.2018, v trestnej veci vedenej pod sp. zn. 2To/21/2018, sa Krajský súd v Trenčíne zaoberal odvolaním, ktoré podal obžalovaný v zákonnej lehote, a ktoré odôvodňoval tým, že v žiadnom prípade nemal úmysel urážať židovský národ, ale vo svojich výrokoch hovoril len o najbohatších jednotlivcoch, a teda pri výrokoch ako „židovskí boháči, zbohatlíci“ a „najbohatší židia“ nešlo prioritne o otázku národnostnú, ale o otázku ekonomickú, resp. sociálnu. Obžalovaný podal odvolanie proti rozhodnutiu okresného súdu, ktorým bol odsúdený za prečin podľa § 423 ods.1 Tr. zák., § 38 ods. 2 Tr. zák. a § 37 písm. h/ Tr. zák. na trest odňatia slobody vo výmere jeden rok, výkon ktorého bol obžalovanému podľa § 49 ods.1 písm. a/ Tr. zák. a § 50 ods. 1 Tr. zák. podmienčne odložený na skúšobnú dobu 18 mesiacov z dôvodu, že na www.youtube.com zverejnil verejne prístupné video s názvom „PREZIDENT SR JE FAŠISTA...TVRDÍ CIGÁN, ČO NECIGÁNI...!!!“, v ktorom uviedol: „Židovský boháči, zbohatlíci, ktorí organizujú, intrigujú, vytvárajú ekonomické, rasové napätia, vytvorili Q., podporovali ho“; „organizátorom genocídy sú najbohatší Židia na tejto planéte“; „Židia vytvárajú angloamerickú ríšu, ktorá je založená na otrockom systéme.“ V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd uviedol, že sa v otázke viny plno stotožnil s názormi okresného súdu, avšak nestotožnil sa s právnou kvalifikáciou skutku ako prečinu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 ods. 1 písm. a/ Tr. zák. Podľa odvolacieho súdu v tomto prípade chýba subjektívna stránka, teda obžalovanému nebolo preukázané bez akýchkoľvek pochybností úmyselné zavinenie hanobiť židovský národ, ale ani úmysel hanobiť verejne jednotlivca alebo skupinu osôb pre ich príslušnosť k tomuto národu. V posudzovanej veci krajský súd dospel k záveru, že videá, ktoré obžalovaný zverejnil, nie sú spôsobilé naplniť objektívnu stránku skutkovej podstaty prečinu hanobenia národa, rasy a presvedčenia, nakoľko konanie páchatel'a nevykazuje taký stupeň závažnosti, aký pre naplnenie všetkých pojmových znakov svojej skutkovej podstaty vyžaduje prečin hanobenia národa, rasy a presvedčenia. Odvolací súd ďalej zdôraznil, že na druhej strane však obžalovaný použil na verejnosti obrazovo - zvukové vyhotovenie, ktoré možno posúdiť ako vysokú formu jeho negativistického postoja spojeného s nevráživosťou k druhým osobám - ekonomickým „špičkám“ židovského národa, ktorých charakterizuje ekonomické bohatstvo a organizovanie „zla“ na tomto svete (nie však ako podstatná ich židovská národnosť). Nakoľko však obžalovanému v naznačenom smere nebolo preukázané úmyselné konanie, pri správnom postupe bolo preto možné konanie obžalovaného právne posúdiť ako priestupok extrémizmu podľa § 47a ods. 1 písm. b) zák. č.

⁵⁵ STRÉMY, T. - KURILOVSKÁ, L. et al.: Trestný zákon. Komentár. II.zväzok. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2022. s. 1382.

372/1990 Z. z.⁵⁶ Z argumentácie odvolacieho súdu možno vyvodit' tendenciu súdu v prípade nepreukázania úmyselnej formy zavinenia postúpiť prejednanie skutku do roviny administratívnoprávnej, keďže konštrukcia skutkovej podstaty priestupku je vybudovaná na nedbanlivostnej forme zavinenia.

Trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 TZ nekorešponduje so žiadnou skutkovou podstatou priestupku extrémizmu, a to napriek skutočnosti, že uvedený trestný čin je prečinom, vo vzťahu ku ktorým sú orgány činné v trestnom konaní a súdy povinné posudzovať závažnosť ako zákonný znak prečinu.

Všetky ostatné prípady extrémistických prejavov, teda tie, ktoré nemožno subsumovať pod právnu úpravu priestupkov, vrátane tých, ktoré možno zaradiť pod hate crimes a hate speech a ktoré sú prečinom, ostanú v prípade uplatnenia materiálneho korektívu bez akéhokoľvek postihu zo strany štátu. Hate crimes a hate speech nedosahujúce potrebnú závažnosť na trestný postih (aj keď formálne znaky trestného činu napĺňajú), nebude možné a nie je možné postihnúť žiadnym spôsobom. Účinná právna úprava to neumožňuje. Podľa dôvodovej správy úmyslom zákonodarcu pri zavádzaní priestupkov extrémizmu bolo podchytiť tie konania, ktoré by v rámci trestného konania boli skončené odmietnutím trestného oznámenia, prípadne jeho zastavením s poukazom na materiálny korektív. Predpokladaný úmysel zákonodarcu jednoznačne naplnený nebol. S výnimkou dvoch trestných činov extrémizmu (výroba extrémistického materiálu a apartheid a diskriminácia skupiny osôb) sú všetky ostatné trestné činy extrémizmu v základných skutkových podstatách prečinnými. Právna úprava priestupkov extrémizmu však nekorešponduje so všetkými trestnými činmi extrémizmu, čím je vylúčená ich subsidiarita.⁵⁷ Ak je vylúčená subsidiarita, je vylúčená aj subsidiárna postihnuteľnosť v rovine správneho práva. Akékoľvek zmeny právnej úpravy extrémizmu v Trestnom zákone musia byť nevyhnutne nasledované zmenami právnej úpravy extrémizmu v priestupkovom zákone z dôvodu zachovania subsidiarity a kontinuálneho postihovania. Zastávame názor, že by malo dôjsť k zosúladieniu právnej úpravy priestupkov extrémizmu so všetkými skutkovými podstatami trestných činov extrémizmu, ktoré sú v základných skutkových podstatách prečinnými. V právnej teórii sú pertraktované aj názory, že právna úprava priestupkov extrémizmu je nadbytočná a mala by byť vypustená z právneho poriadku, čo znamená, že všetky konania páchatel'ov, ktoré formálne naplnia znaky trestných činov extrémizmu, by mali byť posudzované výlučne ako trestné činy, nakoľko ide o závažné konania.⁵⁸ S uvedeným názorom by bolo možné sa stotožniť iba za predpokladu, ak by všetky trestné činy extrémizmu boli bez výnimky kategóriu rýdzo formálnou, ergo zločinom. Súčasná dvojkoľajná právna úprava priestupkov a trestných činov extrémizmu však vyplýva priamo zo subsidiarity trestnej represie, navyše je podporená výnimkou z formálneho chápania trestného činu a rozhodovacou praxou súdnych autorít.

1. (Ne)perfektnosť právnej úpravy postihovania extrémizmu v kontexte veku páchatel'a

V súčasnosti existuje legislatívna medzera,⁵⁹ ktorá spôsobuje beztrestnosť páchatel'a skutku, ktorý orgány činné v trestnom konaní alebo súd vyhodnotia ako priestupok. Ide o prípady, kedy bolo protiprávne konanie 14-ročného páchatel'a spočiatku vyhodnotené ako podozrenie zo spáchania trestného činu, no po objasnení orgány činné v trestnom konaní dospeli k záveru, že v danom prípade nejde o trestný čin, ale pôjde o skutok, ktorý by mohol byť vyhodnotený ako

⁵⁶ VINEROVÁ, B.: Vzťah administratívnoprávnej a trestnoprávnej úpravy extrémizmu. In: ĽAŽKÁ, V. : Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2023. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2023. s. 509-510.

⁵⁷ VINEROVÁ, B.: Vzťah administratívnoprávnej a trestnoprávnej úpravy extrémizmu. In: ĽAŽKÁ, V. : Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2023. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2023. s. 504.

⁵⁸ BURDA, E.: Sprehľadnenie protiextrémistickej legislatívy. In: Vráblová, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2019. s. 30.

⁵⁹ Bližšie pozri TOMAŠ, L.: Správne súdnictvo v systéme del'by moci. In: Právny obzor. Roč. 105. č. 6 (2022), s. 489.

priestupok. V daných prípadoch však takáto osoba nie je priestupkovo zodpovedná (v praxi je vec odložená pre nedostatok veku).⁶⁰

V kontexte postihovania extrémistických prejavov vrátane nenávisných prejavov mladistvých páchatel'ov a uplatňovania materiálneho korektívu vzniká v praxi aplikačný problém. Považujeme ho za zásadný z dôvodu, že v jeho dôsledku zostáva extrémistický prejav nepostihnutý. Problém súvisí s vekom subjektu, ktorý predstavuje podmienku vzniku právnej zodpovednosti. Trestnoprávna zodpovednosť za extrémistický prejav vzniká dovŕšením 14. roku veku. Administratívnoprávna zodpovednosť za extrémistický prejav vzniká dovŕšením 15. roku veku. Mladistvý vo veku vyššom ako 14 rokov, ale nižšom ako 15 rokov spácha extrémistický (nenávisný) prečin. Orgány činné v trestnom konaní alebo súd po posúdení závažnosti uplatnia tzv. materiálny korektív. Posudzovanie a postihovanie skutku sa presunie z roviny trestného práva do roviny správneho práva. V rovine správneho práva však pôjde o nespôsobilý subjekt práva. Vek predstavuje dôvod, ktorý vedie k odloženiu veci pre nedostatok veku. Skutok tak zostane absolútne nepostihnutý. Takáto situácia nevyvoláva žiadne relevantné účinky v rovine prevencie, ale ani v rovine represie. Zosúladenie veku trestnoprávnej a administratívnoprávnej zodpovednosti odstráni súčasný stav akejsi osobitnej priestupkovej imunity osôb u páchatel'ov vo veku 14-15 rokov.

V podmienkach SR doteraz neboli úspešné navrhované legislatívne zmeny týkajúce sa aj oblasti priestupkov a podmienok priestupkovej zodpovednosti. Vo vzťahu k priestupkom sa predpokladá nová právna úprava priestupkov extrémizmu a tiež zníženie veku ako podmienky administratívnoprávnej zodpovednosti. Zníženie veku administratívnoprávnej zodpovednosti za priestupky extrémizmu na úroveň veku ako podmienky trestnej zodpovednosti považujeme za nevyhnutné. Zosúladenie veku na vznik týchto druhov právnej zodpovednosti zabezpečí kontinuitu stíhania extrémistických prejavov vrátane konaní spadajúcich pod hate crimes a hate speech. To znamená, že protiprávne konanie, spoločensky škodlivé, nezostane bez postihu zo strany štátu. Ak by nedošlo k zníženiu veku pri administratívnoprávnej zodpovednosti, tak by stíhanie trestnoprávne postihnuteľných konaní pri uplatnení materiálneho korektívu muselo byť zastavené. Zosúladenie veku pre vznik oboch druhov zodpovednosti je v súlade so subsidiaritou priestupku k trestnému činu, ktorá vyplýva priamo zo zákonnej definície priestupku. Ak dôjde k aplikácii tzv. materiálneho korektívu, trestnoprávne postihovanie sa postúpi do roviny administratívnoprávnej. Z pohľadu veku sa zachová spôsobilý subjekt konania. V konaní pred správnym orgánom tak nebude dochádzať k odloženiu veci. Postihnú sa extrémistické prejavy, ktoré z pohľadu trestného práva nebudú dostatočne závažné na trestný postih. To bol aj pôvodný zmysel zavedenia administratívnoprávnej úpravy priestupkov extrémizmu. Zabezpečí sa postih v subsidiárnej rovine. Konanie nezostane žiadnym spôsobom nepostihnuté. To má význam aj z pohľadu prevencie a funkcie odstrašenia.

Z evidovanej štatistiky extrémistických trestných činov v SR vyplýva, že vysoký podiel na páchaní tejto trestnej činnosti majú mladí ľudia. Viac ako polovicu z páchatel'ov predstavujú mladiství. Rovnako výskumy dokazujú, že väčšinu extrémistov, členov a priaznivcov extrémistických hnutí, tvoria mladí ľudia (nachádzajúci sa na okraji spoločnosti, hoci aj dočasne, v dôsledku straty zamestnania, rodinného zázemia). Najrizikovejšou skupinou je mládež, ktorá vzhľadom na svoj vek má tendencie k radikálnemu riešeniu chýb a nedostatkov spoločnosti; mladým ľuďom vyhovuje čiernobiele videnie sveta, najmä koncentrácia problému v jednoduchých heslách či hľadanie nepriateľa, ktorý je za všetko zodpovedný.⁶¹

⁶⁰ Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [online] [citované 10.11.2023]. Dostupné na: < <https://hsr.rokovania.sk/42382023-/?csrt=14293651452558842587> > .

⁶¹ VRÁBLOVÁ, M.: Sankcionovanie páchatel'ov extrémistických trestných činov. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019, s. 370.

2. (Ne)perfektnosť právnej úpravy postihovania extrémizmu v kontexte materiálneho korektívu pri prečinoch extrémizmu právnických osôb

Materiálny korektív vo všeobecnosti možno uplatniť aj pri prečinoch extrémizmu právnických osôb. V praxi tak nastáva problém s právnym postihom právnickej osoby. Priestupky predstavujú kategóriu správnych deliktov, ktoré môže spáchať výlučne len fyzická osoba. Priestupky extrémizmu môže podľa platnej a účinnej právnej úpravy spáchať len fyzická osoba. Právnické osoby môžu byť postihované v rovine správneho práva, ale za iné kategórie správnych deliktov. Pôjde napríklad o správne delikty právnických osôb. Priestupky predstavujú kategóriu zavinených správnych deliktov, preto sa priestupkov nemôže dopustiť právnická osoba. Problém nastáva, ak právnická osoba spácha extrémistický (nenávisťný, aj verbálny) prečin, za ktorý je v zmysle zásady pričítateľnosti a zásady súbežnej a nezávislej trestnej zodpovednosti fyzickej osoby a právnickej osoby zodpovedná fyzická osoba aj právnická osoba. Ak orgány činné v trestnom konaní alebo súd po posúdení závažnosti uplatnia tzv. materiálny korektív, posudzovanie a postihovanie skutku sa presunie (postúpi) z roviny trestného práva do roviny správneho práva, kde spôsobilým subjektom práva bude len fyzická osoba ako páchatel'/ subjekt priestupku. Táto skutočnosť však zároveň povedie k záveru, že vo vzťahu k právnickej osobe bude nutné trestné stíhanie za extrémistický prečin pri uplatnení § 10 ods. 2 TZ zastaviť; právnická osoba tak zostane absolútne nepostihnutá normami správneho práva. Takáto situácia nevyvoláva žiadne relevantné účinky v rovine prevencie, ale ani v rovine represie. Vzniká osobitná kategória subjektov takých konaní, ktoré napĺňajú znaky priestupku extrémizmu, kde práve osobitná kategória subjektu ostane bez akéhokoľvek postihnutia zo strany štátu, lebo nie je spôsobilým subjektom v rovine správneho práva. V danom prípade nebude možné aplikovať § 6 zákona o priestupkoch, podľa ktorého „za porušenie povinnosti uloženej právnickej osobe zodpovedá podľa tohto zákona ten, kto za právnickú osobu konal alebo mal konať, a ak ide o konanie na príkaz, ten, kto dal na konanie príkaz“. Toto ustanovenie nevyklučuje, že právnická osoba naplní znaky skutkovej podstaty priestupku, nakoľko každá právnická osoba koná prostredníctvom fyzickej osoby. Zodpovednosť sa podľa tohto ustanovenia vyvodzuje fyzickým osobám, ktoré reálne konali za právnickú osobu.⁶² Aplikácia predmetného ustanovenia je vylúčená z toho dôvodu, že v danom prípade je relevantné porušenie povinnosti uloženej právnickej osobe (resp. príkaz), ktorá však netvorí súčasť objektívnej stránky trestných činov extrémizmu.

Z rozhodovacej praxe súdov v podmienkach SR vyplýva ešte jedna dôležitá skutočnosť týkajúca sa subsidiarity priestupkov extrémizmu voči prečinom extrémizmu. Rozhodnutie Krajského súdu v Trenčíne, sp.zn. 2To/21/2018, zo dňa 11.10.2018, poukazuje na snahu aplikačnej praxe postúpiť prejednávajúcu vec na priestupkové konanie, ak sa nepodarí preukázať úmyselnú formu zavinenia protiprávneho konania v rámci trestného stíhania. Priestupok je totiž z hľadiska zavinenia vybudovaný na nedbanlivosti.⁶³ Protiprávne konanie síce bude napokon prejednané a sankcionované, ale len v rovine subsidiárnej, menej závažnej, miernejšej z pohľadu prítomnosti sankcie a jej dôsledkov.

3. Sankcie pre páchatel'ov extrémizmu

Skutočnosť, že sloboda prejavu je garantovaná Ústavou SR, ale aj Dohovorom nebráni sankcionovaniu prejavov, ktoré prekračujú prípustné medze, čo vyplýva aj z judikatúry ESLP. ESLP za určitých okolností pripúšťa trestnoprávnu zodpovednosť za zneužitie slobody prejavu. Trestná sankcia prichádza do úvahy len vtedy, ak štát nemá možnosť uplatniť miernejší postih.

⁶² TURAYOVÁ, Y. - TOBIAŠOVÁ, L. - ČENTÉŠ, J. et al: Trestná zodpovednosť právnických osôb - Vybrané aspekty trestnej zodpovednosti právnických osôb v SR, Bratislava : Wolters Kluwer, 2016, s. 28.

⁶³ VINEROVÁ, B.: Vzťah administratívno-právnej a trestnoprávnej úpravy extrémizmu. In: ŤAŽKÁ, V. : Míľniky práva v stredo európskom priestore 2023. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2023. s. 510

Podľa EŠLP musia byť štáty pri používaní trestných sankcií v týchto prípadoch zdržanlivé, širší priestor na zásah do slobody prejavu majú iba v prípadoch podnecovania k násiliu.⁶⁴

Dôležitou požiadavkou vyplývajúcou z judikatúry EŠLP je primeranosť sankcie. Za najprísnejšiu sankciu je považovaná trestná sankcia, ktorej dôsledkom je najväčší zásah do ľudských práv. Trestná sankcia má prichádzať do úvahy ako prostriedok subsidiárny v zmysle princípu *ultima ratio*. „*Posudzovanie proporcionality zásahu s chránenými záujmami bude závisieť od toho, či sa orgány štátu mohli uchýliť aj k iným prostriedkom než sú trestné sankcie, ako sú občianskoprávne a disciplinárne prostriedky nápravy.*“⁶⁵ Ak orgány štátu dospeli k záveru, že nie sú k dispozícii iné prostriedky nápravy než trestné sankcie, je potrebné ich uplatniť, avšak sankcia nemá spočívať v uložení trestu odňatia slobody.⁶⁶

Trest odňatia slobody je zatiaľ podľa stavu *de lege lata* v SR univerzálnym trestom vo vzťahu k fyzickým osobám; možno ho uložiť za všetky trestné činy. Uvedené by z istého uhla pohľadu bolo možné vnímať ako nedostatok právnej úpravy. Je tomu tak preto, že trest odňatia slobody bude možné podľa slovenského trestného práva uložiť za extrémistický (aj verbálny a nenávisťný) trestný čin.

Uvedené obmedzenie v ukladaní trestu odňatia slobody neplatí v prípade tzv. nenávisťných prejavov. Nenávisťný prejav môže byť sankcionovaný v zmysle judikatúry EŠLP aj trestom odňatia slobody. Ide o tzv. nepodmienečný trest, ktorý si páchatel' vykonáva v penitenciárnom zariadení pri nútenom obmedzení osobnej slobody. Táto možnosť je bezproblémová v prípade páchatel'ov fyzických osôb, pri dospelých páchatel'och. Otázna je však pri mladistvých páchatel'och. Pri mladistvých páchatel'och má trest odňatia slobody postavenie tzv. prostriedku poslednej inštancie, čo je prejavom princípu *ultima ratio*. Pri mladistvých páchatel'och je tzv. nepodmienečný trest odňatia slobody poslednou možnosťou, ako mladistvého páchatel'a potrestať. Prednosť majú iné druhy trestov bez odňatia slobody. Inšpirovaný administratívnou právnou úpravou, logicky prichádza do úvahy trest peňažný. Podľa Trestného zákona možno mladistvému uložiť peňažný trest ako trest alternatívny, namiesto trestu odňatia slobody. Splnené však musia byť zákonné podmienky: skutok je prečinom; vzhľadom na povahu spáchaného prečinu a možnosť nápravy páchatel'a trest odňatia slobody neukladá⁶⁷; navyše pri mladistvých páchatel'och musí byť splnená aj ďalšia podmienka: mladistvý je zárobkovo činný alebo jeho majetkové pomery uloženie peňažného trestu umožňujú.⁶⁸ Túto podmienku možno vnímať ako negatívnu podmienku ukladania peňažného trestu. Ak nebude splnená, súd nesmie peňažný trest mladistvému páchatel'ovi uložiť. Ako potom mladistvého za nenávisťný prejav potrestať? Trestný zákon pripúšťa možnosť uložiť trest odňatia slobody v tzv. podmienenej forme.

Zo štatistických údajov v podmienkach SR vyplýva, že najčastejšie ukladaným trestom je trest odňatia slobody vo forme podmienenečného odsúdenia. S určitosťou možno konštatovať, že predstavuje alternatívu nahrádzajúcu nepodmienečný trest odňatia slobody, je prejavom zásady humanity, pomocnej úlohy trestnej represie, má výchovný charakter a umožňuje individualizáciu v prístupe súdu k trestaniu páchatel'ov.⁶⁹

Z pohľadu evidovaných sankcií ukladaných za extrémistické trestné činy dominuje trest odňatia slobody, ktorého výkon bol podmienenečne odložený, a iné tresty ako trest prepadnutia veci. Nepodmienečný trest odňatia slobody ako najprísnejší druh trestu bol za spáchané trestné

⁶⁴ HANÁK, P.: Kriminalizácia žurnalistiky: Trestne stíhaní novinári na Slovensku v európskej perspektíve. In: Mediální studia/ Media Studies, 2016, č. 2, s. 250.

⁶⁵ Rozhodnutie EŠLP vo veci Lehieux and Isormi proti Francúzsku (z 23. septembra 1998, č.55/1997/839/1045).

⁶⁶ SOPOLIGA, J.: Trestnoprávna zodpovednosť za šírenie nepravdivých informácií. In: Právne listy. [online] [citované 14.12.2023]. Dostupné z :<<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1036-trestnopravna-zodpovednost-za-sirenje-nepravdivych-informacii>>.

⁶⁷ Ustanovenie § 56 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁶⁸ Ustanovenie § 114 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁶⁹ MENCEROVÁ, I. -TOBIÁŠOVÁ, L. -TURAYOVÁ, Y. et al.: Trestné právo hmotné: Všeobecná časť. Šamorín: Heuréka, 2015, s. 334-335.

činy extrémizmu súdom ukladaný len vo výnimočných prípadoch. *Letková* analyzovala 152 súdnych rozhodnutí (rozhodnutia Špecializovaného trestného súdu – rozsudky a trestné rozkazy), ktoré nadobudli právoplatnosť v období rokov 2017-2022. Na základe vykonanej analýzy uvádza, že až 79%, t. j. 115 prípadov sa skončilo dohodou o vine a treste. Nepodmienečný trest odňatia slobody bol uložený len v 9 prípadoch. Najčastejšie ukladaným trestom bol trest odňatia slobody s podmieneným odkladom na 2 roky, trest podmieneného odsúdenia na 6 mesiacov a trest odňatia slobody s podmieneným odkladom na 3 roky. Z alternatívnych trestov bol najčastejšie ukladaný peňažný trest. Menej často bol ukladaný trest zákazu účasti na verejných podujatiach. V zanedbateľnom počte prípadov bolo popri treste ukladané aj ochranné liečenie (protialkoholické a protitoxikomanické).⁷⁰

Prejavy extrémizmu podľa zákona o priestupkoch sú postihované sankciou, ktorou je pokuta do 500,- EUR alebo pokuta do 1.000,- EUR. Pri uložení pokuty do 1.000,- EUR je súčasťou rozhodnutia o spáchaní priestupku aj výzva na odstránenie protiprávneho stavu v lehote 60 dní. Pokutu možno ukladať aj opakovane, a to až do odstránenia protiprávneho stavu. Od roku 2017 bolo viac ako 70% uložených peňažných trestov za trestné činy extrémizmu nižších ako 1.000,- EUR.⁷¹ Trestná sankcia svojou intenzitou zásahu do majetkovej sféry páchatel'a tak vlastne zodpovedá intenzite zásahu administratívnej sankcie do majetkovej sféry páchatel'a. V intenzite postihu tak nenastáva žiadny rozdiel. Dokonca paradoxne nastáva aj opačná situácia, kedy administratívnoprávna sankcia bude prísnejšia ako trestná sankcia. Na mysl máme nasledovnú situáciu: za priestupok diváckeho násillia sa považuje aj čin, ktorý má znaky priestupku extrémizmu, agresívnej povahy spáchaný v súvislosti s účasťou na podujatí.⁷² Sankciou za priestupok je pokuta od 300,- EUR do 6.000,- EUR. Ak ide o rizikové podujatie, sankciou za priestupok je pokuta od 500,- EUR do 10.000,- EUR a obmedzujúce opatrenie – zákaz účasti na verejnom podujatí až na 5 rokov.⁷³ Prísnosť administratívnoprávnej sankcie vyvodzujeme z porovnania dolných sadzieb sankcie peňažnej povahy.

Otázne je sankcionovanie právnickej osoby za nenávistný prejav. Judikatúra EŠLP pripúšťa uložiť za nenávistný prejav trest odňatia slobody, teda trest s intenzívnym zásahom do základných práv a slobôd. Súčasne platí zásada legality trestu. Súd môže uložiť len taký trest a v takej výmere, ako to určuje zákon. Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb v katalógu trestov pre právnické osoby logicky trest odňatia slobody neuvádza. Je potrebné hľadať inú alternatívu trestania. Ak sa inšpirujeme administratívnou právnou úpravou, právnickej osobe bude možné za nenávistný prejav uložiť peňažný trest. Peňažný trest sa totiž môže uložiť ako alternatíva k trestu odňatia slobody. Podmienky ukladania peňažného trestu pre fyzické osoby a právnické osoby sú rovnaké. Výnimku predstavuje len výmera trestu. U právnických osôb je podstatne vyššia, od 1.500,- EUR do 1.600.000,- EUR (fyzické osoby od 160,- EUR do 331.930,- EUR). Peňažný trest nebude intenzívnym zásahom do základných práv a slobôd, ale intenzívnym zásahom do majetkovej sféry právnickej osoby. Pri trestaní právnických osôb za nenávistné prejavy sa tak môže naplno prejavíť princíp restoratívnej justície. Možné je však uvažovať aj o treste zákazu činnosti pri splnení zákonných podmienok pre ukládanie tohto druhu trestu.

⁷⁰ LETKOVÁ, L.: Trestné činy extrémizmu z pohľadu štatistiky a rozhodovacej praxe od roku 2017. Bratislava: C. H. Beck, 2023, s. 119-125.

⁷¹ LETKOVÁ, L.: Trestné činy extrémizmu z pohľadu štatistiky a rozhodovacej praxe od roku 2017. Bratislava: C. H. Beck, 2023, s. 25.

⁷² Ustanovenie § 26 ods. 2 zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁷³ Ustanovenie § 26 ods. 3 zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

VI. ZÁVER

Extrémistické prejavy tak fyzických, ako aj právnických osôb (aj tie, ktoré súvisia so slobodou prejavu) možno v podmienkach SR postihovať ako protiprávne konania jednak v prísnejšej, trestnoprávnej rovine a jednak v menej prísnej, administratívno-právnej rovine, čo je prejavom zásady subsidiarity trestnej represie. V dôsledku neperfektnej právnej úpravy dvojkoľajného postihu extrémizmu v trestnoprávnej a administratívno-právnej rovine sa v aplikačnej praxi vyskytujú problémy, v dôsledku ktorých ostanú určité konania páchatel'ov bez sankčného postihu. Na základe analýzy skutkových podstát priestupkov extrémizmu a skutkových podstát trestných činov extrémizmu možno konštatovať, že aj napriek skutočnosti, že takmer všetky trestné činy extrémizmu sú v základných skutkových podstatách prečinmi, znenie skutkových podstát priestupkov extrémizmu s nimi nekorešponduje. Naznačené aplikačné problémy vedú k rezultátu, že aj keď si orgány činné v trestnom konaní a súdy splnia svoju povinnosť posúdiť zákonný znak prečinu – závažnosť a následne legitímne aplikujú tzv. materiálny korektív ako výnimku z formálneho chápania trestného činu, takýto postup uvedených orgánov nebude z hľadiska sankčného postihu páchatel'a efektívny, keďže k postihu cez administratívno-právne normy v konečnom dôsledku vôbec nemusí dôjsť vzhľadom na nespôsobilosť subjektu (páchatel'a) či už z dôvodu veku alebo iných vyššie naznačených atribútov. Z tohto dôvodu navrhujeme zosúladiť administratívno-právnu úpravu extrémizmu s trestnoprávnou úpravou extrémizmu tak, aby skutkové podstaty extrémistických prečinov mali svoj ekvivalent v rovine správneho práva. Rovnako, zosúladenie veku trestnoprávnej a administratívno-právnej zodpovednosti odstráni súčasný stav akejsi osobitnej priestupkovej imunity osôb u páchatel'ov vo veku 14-15 rokov. Uvedené zosúladenie považujeme za nevyhnutné v tom kontexte, že štatisticky práve mladiství páchatelia najčastejšie páchajú trestné činy extrémizmu.

V otázke sankcionovania nie je potrebné podľa nášho názoru rozširovať a vytvárať nové druhy sankcií. Katalóg trestov pre páchatel'ov tak pre fyzické osoby, ako aj pre právnické osoby vnímame ako dostatočný. V systéme trestov sa prejavuje koncept restoratívnej justície, ktorý je využiteľný práve pri trestaní hate crimes a hate speech. Smerovanie modernej trestnej politiky štátu a pripravované zmeny sankčnej politiky v podmienkach SR garantujú a posilňujú konkrétne prvky a inštitúty trestania, ktoré svojím charakterom zodpovedajú požiadavkám vyplývajúcim z judikatúry ESLP.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

extrémizmus, trestný čin, priestupok, sankcia, nenávisťný prejav

KEY WORDS

extremism, crime, offence, sanction, hate speech

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Analýza vývoja radikalizácie a extrémizmu v Slovenskej republike za roky 2015-2019 [online]. [citované 3.01.2024]. Dostupné na: <<https://www.minv.sk/?zakladne-dokumenty-3&subor=395761> >
2. BENEDEKOVÁ, D.: Trestné činy z nenávisťi (hate crimes). In: MARKOVÁ, V., LIPTÁK, A., eds.: Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 11. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2023, s. 21-26.
3. BURDA, E.: Sprehľadnenie protiextrémistickej legislatívy. In: Vráblová, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2019. s. 13-30.

4. Dôvodová správa k návrhu zákona zákonu č. 1/2014 o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým boli zavedené priestupky extrémizmu. [online] [citované 14.12.2023]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/dovodova-sprava/Dovodova-sprava-k-zakonu-c-1-2014-z-z.htm>
5. Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [online] [citované 10.11.2023]. Dostupné na: <<https://hsr.rokovania.sk/42382023-/?csrt=14293651452558842587>>
6. HANÁK, P.: Kriminalizácia žurnalistiky: Trestne stíhaní novinári na Slovensku v európskej perspektíve. In: Mediální studia/ Media Studies, 2016, č. 2, s.245-264.
7. IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2021, 560 s. ISBN 978-80-571-0407-0.
8. Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. [online] [cit. 29.11.2023] Dostupné na: <<https://www.minv.sk>>
9. KORDÍK, M.- KURILOVSKÁ, L.- LORKO, J.- MEZEI, M. et al.: Trestná zodpovednosť právnickej osoby a jej trestné stíhanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018. 480 s. ISBN 978-80-89603-61-9
10. KOŠIČIAROVÁ, S.: Zákon o priestupkoch. Podrobný komentár s judikatúrou. Praha: Leges, 2021. 832 s. ISBN:978-80-7502-465-7
11. LETKOVÁ, L.: Trestné činy extrémizmu z pohľadu štatistiky a rozhodovacej praxe od roku 2017. Bratislava: C. H. Beck, 2023, 168 s. ISBN 978-80-8232-026-1
12. MENCEROVÁ, I.: Ochrana spoločnosti pred nenávisťnými prejavmi ako dôvod obmedzenia slobody prejavu. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019. s. 256- 270.
13. MENCEROVÁ, I.-TOBIÁŠOVÁ, L.- TURAYOVÁ, Y. et al.: Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. Šamorín: Heuréka, 2015. 501 s. ISBN 9788081730115
14. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.: PL. ÚS 5/2017-117 zo dňa 9. januára 2019
15. Národná kriminálna agentúra. [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné na:<<https://www.minv.sk/?NAKA>>
16. OBSE, ODIHR, 2022. Hate crime laws: A practical guide. 2nd edition [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné na: <<https://www.osce.org/odihr/36426?download=true>>
17. OROSZ, L. et al. :Ústava Slovenskej republiky: Komentár zväzok I. Základné princípy a ľudské práva. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. 892 s. ISBN 978-80-571-0380-6
18. Oznámenie FMZV č. 102/1999 Z. z. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
19. POLÁK, P.: Extrémizmus a možnosti jeho kontroly podľa legislatívy Európskej únie. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019, s. 271-291.
20. POTASCH, P. et al.: Zákon o priestupkoch: Veľký komentár. Bratislava: Eurokódex, 2016. 408 s. ISBN 9788081550614
21. Príloha k Oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu a rade, Inkluzívnejšia Európa s vyššou mierou ochrany. Európska komisia. 2021. [online] [citované 17.12.2023]. Dostupné na <https://www.slov-lex.sk>
22. REPIŠČÁKOVÁ, D.: Historické aspekty právnej regulácie extrémizmu. In: Míľniky právneho vývoja v Európe po prvej svetovej vojne : Zborník vedeckých príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov.

- Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, ISBN 9788057400998, s. 122-135
23. REPIŠČÁKOVÁ, D.: Rozdielne prístupy ku slobode prejavu v kontexte výziev súčasnosti. In: KLUKNAVSKÁ, A. (ed.). Sloboda prejavu a pluralita názorov. Zborník príspevkov. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023. s. 105-118
  24. ROMŽA, S. – ČOPKO, P. Východiská koncepcie trestného konania, In: Studia Iuridica Cassoviensia, ISSN 1339-3995, roč. 1, č. 1, 2013, s. 81-89, [online] [citované 17.12.2023]. Dostupné online, https://sic.pravo.upjs.sk/files/7_romza_copko_vychodiska_koncepcie_trestneho_k.pdf
  25. Rozhodnutie EŠLP vo veci Lehideux and Isormi proti Francúzsku (z 23. septembra 1998, č.55/1997/839/1045)
  26. Rozhodnutie EŠLP vo veci Erbakan proti Turecku sťažnosť (z 6. júla 2006, č. 59405/00)
  27. Rozhodnutie EŠLP vo veci Pavel Ivanov proti Rusku (z 20. februára 2007, č.27100/03)
  28. Rozhodnutie EŠLP vo veci Delfi AS proti Estónsku (z 16. júna 2015, č. 64569/09)
  29. Rozhodnutie EŠLP vo veci Belkacem proti Belgicku (z 27. júna 2017, č. 34367/14)
  30. Rozsudok Špecializovaného trestného súdu, sp. zn. 2T/31/2019 zo dňa 16.12.2019
  31. SOPOLIGA, J.: Trestnoprávna zodpovednosť za šírenie nepravdivých informácií. In: Právne listy. [online] [citované 14.12.2023]. Dostupné z :<<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1036-trestnopravna-zodpovednost-za-sirenienpravdivych-informacii>>
  32. Správa o činnosti Úradu Špeciálnej prokuratúry a poznatky Úradu Špeciálnej prokuratúry o stave zákonnosti za rok 2021 [online] [citované 12.12.2023]. Dostupné na: <<https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava/sprava-o-cinnosti-uradu-specialnej-prokuratory-a-poznatky-uradu-specialnej-prokuratory-o-stave-zakonnosti-za-rok-2021/>>
  33. SREBALOVÁ, M. et al.: Zákon o priestupkoch. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, 512 s. ISBN 978-80-89603-93-0
  34. STRÉMY, T.-KURILOVSKÁ, L. et al.: Trestný zákon: Komentár. II. zväzok. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022. 1536 s. ISBN 978-80-7676-534-4
  35. Špecializovaný trestný súd. [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné z:https://obcan.justice.sk/infosud/-/infosud/reg-detail/sud/sud_170
  36. TOMAŠ, L.: Interpretačné nejasnosti súvisiace s možnosťou uzavretia zmluvy v priestupkovom konaní (ešte jeden príspevok do diskusie). In: Právny obzor. Roč. 106. č. 3 (2023), s. 251-262.
  37. TOMAŠ, L.: Správne súdnictvo v systéme deľby moci. In: Právny obzor. Roč. 105. č. 6 (2022), s. 469-496.
  38. TURAYOVÁ, Y. - TOBIAŠOVÁ, L. - ČENTÉŠ, J. et al.: Trestná zodpovednosť
  39. právnických osôb - Vybrané aspekty trestnej zodpovednosti právnických osôb v SR,
  40. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016. 211 s. ISBN 978-80-8168-328
  41. Úrad špeciálnej prokuratúry. [online] [citované 13.12.2023]. Dostupné z:<https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/urad-specialnej-prokuratory-usp/>
  42. VINEROVÁ, B.: Vzťah administratívnoprávnej a trestnoprávnej úpravy extrémizmu. In: ĽAŽKÁ, V. (ed) : Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2023. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2023. s. 500-512.
  43. VOJTUŠ, F.: Zverejnenie extrémistického materiálu na internete - prejav sympatie alebo rozširovanie? In: Zo súdnej praxe. Roč. 27. č. 5 (2022).

44. VRÁBLOVÁ, M.: Sankcionovanie páchatel'ov extrémistických trestných činov. In: VRÁBLOVÁ, M. (ed.). Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha: Leges, 2019. s. 360- 372.
45. Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne, sp.zn. 2To/21/2018, zo dňa 11.10.2018
46. Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov
47. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov
48. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
49. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
50. Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
51. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
52. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky. Košice: Ústavný súd SR, 1998, PL. ÚS 7/96

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTOROV

doc. JUDr. Simona Ferenciková, PhD.

vysokoškolská učiteľka, docentka
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Katedra trestného práva
Kováčska 26, 040 75 Košice
Telefónne číslo: +421 55 234 4145
E-mail: simona.ferencikova@upjs.sk

Mgr. Bronislava Vinerová

interná doktorandka
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Katedra trestného práva
Kováčska 26, 040 75 Košice
Telefónne číslo: +421948696585
E-mail: bronislava.vinerova@student.upjs.sk